

SCHRIFTELIJKE VRAAG

nr. 866

van **STEVEN COENEGRACHTS**

datum: 2 september 2022

aan **JO BROUNS**

VLAAMS MINISTER VAN ECONOMIE, INNOVATIE, WERK, SOCIALE ECONOMIE EN LANDBOUW

Erosiebestrijding - Goede landbouwpraktijken

Bodemerosie zorgt op korte termijn voor belangrijke opbrengstverliezen voor landbouwers door het wegspoelen en onderspoelen van (kiem)planten, en voor problemen bij het bewerken van akkers. Naast die negatieve gevolgen voor de landbouw krijgen ook dorpskernen, wegen en waterlopen door erosie te maken met water-, modder- en sliboverlast.

Met zoveel negatieve gevolgen ligt het voor de hand dat erosiebestrijding beschouwd mag worden als een goede landbouwpraktijk om overlast bij boeren en maatschappelijke overlast te voorkomen. Sinds 2005 koppelt de Europese Unie de areaal- en diergebonden steunmaatregelen binnen de eerste en tweede pijler van het gemeenschappelijk landbouwbeleid (GLB) aan diverse randvoorwaarden, onder meer op het vlak van bodemerosie. In 2015 werden in het kader van de randvoorwaarden verplichtingen inzake erosiebestrijding opgenomen voor bepaalde erosiegevoelige percelen. Na protest werden die aanzienlijk bijgestuurd.

1. a) Ontving het bevoegde departement dit en vorig jaar klachten over water-, modder- en sliboverlast die werd geweten aan een onvoldoende beleid inzake erosiebestrijding?

b) Zo ja, hoeveel en hoe worden die klachten opgevolgd?

c) Waren die klachten te wijten aan het niet naleven van de randvoorwaarden erosie?

d) Zo ja, hoeveel gemeenten hebben aan het Departement Landbouw en Visserij gevraagd een controle uit te voeren?
2. a) Hoe groot was het areaal in Vlaanderen met een erosierisico hoger dan 10 ton, resp. 20 ton per hectare per jaar in 2020 en 2021?

b) Het doel is om landdegradatieneutraliteit te bereiken tegen 2030, zoals overeengekomen in de Duurzame Ontwikkelingsdoelstellingen van de Verenigde Naties.

Hoever staan we daar in Vlaanderen mee?

c) Welke initiatieven worden nog genomen om dat doel te bereiken?

3. In het gecoördineerde antwoord op mijn schriftelijke vraag nr. 1084 van 8 juni 2021 stelde minister Demir dat het erosiebeleid op dat moment werd geëvalueerd door de cel beleidsevaluatie van het Departement Omgeving.
 - a) Werde deze evaluatie zoals voorzien afgerond eind 2021?
 - b) Wat waren de belangrijkste conclusies?
 - c) Welke opvolging zal aan deze evaluatie worden gegeven?
4. Op welke schaal worden goede praktijken inzake erosiebestrijding in Vlaanderen toegepast? Graag een overzicht van het aantal graserosiestroken, erosiepoelen, plaatsen waar men doet aan aangepast bewerken,... voor de periode 2020 - eerste semester 2022?
5. Waar is de erosiecoördinator actief?
6. In hoeveel gemeenten is de erosiecoördinator actief? Graag een opsplitsing per provincie en daarbinnen met vermelding van de gemeenten.
7. De inzet en aanpak van de erosiecoördinator werd in het voorjaar van 2018 geëvalueerd tijdens een evaluatie van de werking van het Erosiebesluit?
 - a) Is die evaluatie nog steeds up-to-date of is men toe aan een nieuwe evaluatie?
 - b) Bij de evaluatie van het Erosiebesluit werden een aantal suggesties door gemeenten naar voren geschoven. Die suggesties werden opgelijst in antwoord op deelvraag 9 d)-e) van mijn schriftelijke vraag nr. 1084 van 8 juni 2021.

Welk gevolg is aan die suggesties gegeven?
8. Op 24 september 2020 lanceerde het Departement Landbouw en Visserij een individuele bevraging omtrent de randvoorwaarden m.b.t. erosiebestrijding. Deze 'erosie-enquête' liep t.e.m. 18 december 2020.
 - a) Wat waren de resultaten en conclusies van deze bevraging?
 - b) Welke opvolging werd aan de conclusies gegeven?
9. Welke aanpassingen inzake erosiebestrijding zullen in het kader van het nieuwe GLB post 2022 worden bijgestuurd?
10. a) Hoeveel landbouwers werden in 2021 en in de eerste helft van dit jaar gecontroleerd op de randvoorwaarden met betrekking tot erosie? Graag een opsplitsing naar controles ter plaatse en administratieve controles.
 - b) Bij hoeveel landbouwers werden overtredingen op de naleving van de randvoorwaarden met betrekking tot erosie vastgesteld na een controle ter plaatse, resp. een administratieve controle?

Deze vraag werd gesteld aan de ministers Zuhal Demir (1110), Jo Brouns (866)

GECOÖRDINEERD ANTWOORD

op vraag nr. 866 van 02 september 2022

van **STEVEN COENEGRACHTS**

1.
 - a) Het Departement Landbouw en Visserij ontving geen klachten. Het departement Omgeving ontving dit en vorig jaar geen klachten van burgers of overheden over water-, modder- en sliboverlast. Het departement ontving naar aanleiding van de modderoverlast in het voorjaar van 2021 en 2022 wel verschillende meldingen van modderoverlast.
 - b) Het departement ontving in 2021 drie meldingen van modderoverlast. Daarnaast ontving het departement in 2021 en 2022 verschillende meldingen van de modderoverlast via de erosiecoördinatoren. Indien het departement Omgeving klachten of meldingen over modderoverlast ontvangt, wordt dit doorgegeven aan de erosiecoördinator van de gemeente waar de overlast zich voordoet. De erosiecoördinator gaat vervolgens ter plaatse om het probleem in kaart te brengen en voorstellen tot aanpak van de modderoverlast uit te werken. Indien de problemen echter te wijten zijn aan het niet naleven van de randvoorwaarden erosie (nl. op de hoog en zeer hoog erosiegevoelige percelen), is de erosiecoördinator niet bevoegd om op te treden. In dat geval kan de gemeente het departement Landbouw en Visserij vragen een controle uit te voeren.
 - c) Het departement Omgeving heeft er geen zicht op of de modderoverlast te wijten was aan het niet naleven van de randvoorwaarden. De erosiecoördinator bevestigde dat de grote modderoverlast in Gingelom en Landen n.a.v. het onweer op zondag 5 juni 2022 afkomstig waren van medium en laag erosiegevoelige percelen, waar geen bijkomende verplichtingen voor erosiebestrijding gelden.
 - d) Het Departement Landbouw en visserij ontving geen vragen van gemeenten om een controle op GLB-randvoorwaarden uit te voeren
2.
 - a) In 2019 had in Vlaanderen 38.117 ha een erosierisico hoger dan 10 ton per hectare per jaar. Hiervan lag 4.677 ha in de bodemerosie-risicoklasse van meer dan 20 ton bodemverlies per hectare per jaar. Deze cijfers vormen een onderdeel van de statistiek Erosierisico van Statistiek Vlaanderen. Momenteel wordt gewerkt aan een actualisatie van de statistiek. De geactualiseerde statistiek zal ook de cijfers voor 2020 en 2021 bevatten. Publicatie van deze statistiek is voorzien in het voorjaar van 2023.
 - b) De Verenigde Naties lanceerden het concept landdegradatieneutraliteit om het wereldwijd probleem van het verlies aan vruchtbaar land te stoppen. Tegen 2030 moeten zoveel mogelijk landen landdegradatieneutraal zijn, zodat er dan netto geen gedegradeerde grond meer mag bijkomen. Als grond onbruikbaar wordt, moet elders evenveel onbruikbare grond hersteld worden. Vlaanderen schaaft zich achter deze doelstelling: in Vizier 2030 wordt gesteld dat er tegen 2030 netto geen gedegradeerde grond meer mag bijkomen in Vlaanderen. Landdegradatie uit zich op verschillende vlakken: verlies aan organische stof, erosie, verdichting, verontreiniging, verharding en bodemafdichting, verlies aan bodembiodiversiteit, enz.

Eén van de doelstellingen van het Vlaamse erosiebeleid is het behoud van waardevolle, vruchtbare bodems (als onderdeel van landdegradatieneutraliteit tegen 2030 in Vlaanderen). Voor Vlaanderen is er nog geen concretisering van deze doelstelling naar de hoeveelheid bodem die er maximaal mag afstromen per oppervlakte-eenheid en per jaar.

Vanuit Europa hanteert men de bovengrens van 2,5 ton/ha/jaar voor de doelstelling landdegradatieneutraliteit. Het Europese gemiddelde inzake bodemerosie ligt ook op deze 2.5 ton per ha, waar we het in België met 1.2 ton per ha gemiddeld beter doen. Uit de evolutie van de bodemerosierisico-indicator blijkt dat het areaal met een te hoog bodemerosierisico weliswaar gedaald is sinds 2008, maar (lang) niet tot het aanvaardbaar minimum werd herleid. Op ca. 38.000 ha is het bodemerosierisico nog te hoog, i.e. > 10 ton/ha/jaar.

- c) Het bodembeleid maakt op internationaal en Europees niveau een grote inhaalbeweging, vanuit de wetenschap dat de bodem een centrale rol speelt in het aanpakken van actuele maatschappelijke problemen: de productie van voldoende en gezond voedsel en van biomassa, de aanpak en het omgaan met klimaatverandering en het verlies van biodiversiteit en een gezonde leefomgeving. De Europese Commissie lanceerde eind 2021 de Soil Strategy for 2030 met als doel om tegen 2050 gezonde bodems te bereiken. Duurzaam bodembeheer vormt hierin de nieuwe norm en de SDG doelstelling van landdegradatieneutraliteit wordt erin overgenomen. De administratie bereidt zich voor om proactief mee te werken aan de voorbereiding en bespreking van de Soil Health Law die momenteel door de Europese Commissie wordt voorbereid.
- Inzake erosiebestrijding worden de aanbevelingen van de evaluatie van het erosiebeleid (zie vraag 3 hieronder) meegenomen om het Vlaamse erosiebeleid bij te sturen met als doel het gemiddelde erosierisico van een perceel lager te houden dan de draagkracht van dat perceel.
3. a) Het eindrapport met de resultaten van de evaluatie van het Vlaams erosiebeleid, werd gepubliceerd op 16 maart 2022 (<https://omgeving.vlaanderen.be/nl/evaluatie-erosiebeleid>)..
- b) De evaluatie toont aan dat met de maatregelen van de individuele instrumenten, zoals de randvoorwaarden van het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid, de beheerovereenkomsten en het Erosiebesluit, wel degelijk resultaten geboekt kunnen worden. Het grote knelpunt situeert zich echter op het niveau van de implementatiegraad: momenteel worden er te weinig maatregelen daadwerkelijk uitgevoerd op het terrein om voldoende bij te dragen aan het behalen van de doelstellingen. Het risico op afstroom van vruchtbare bodemdeeltjes blijft te hoog en de problematiek van modderoverlast en sedimentaanvoer naar grachten, waterlopen en rioleringen is zeker nog niet overal van de baan. Een eerste set beleidsaanbevelingen richt zich dan ook op het verhogen van de impact van het huidig instrumentarium. Een tweede groep van beleidsaanbevelingen richt zich op een hertekening van het Vlaamse erosiebeleid vanuit de wetenschap dat er, ook in geval van een sterk verhoogde implementatiegraad van het huidig instrumentarium, nog steeds een aantal zwakten blijven bestaan.

Op basis van de uitgevoerde evaluatie, zal de minister bevoegd voor omgeving een juridisch kader uitwerken dat de erosieproblematiek, structureel aanpakt. We zetten zo veel mogelijk in op brongerichte maatregelen op erosiegevoelige gronden in Vlaanderen. Het kader zal beheerders van gronden waar ernstige bodemerosie voorkomt, aanzetten tot het nemen van de nodige remediërende maatregelen. Dit kan omvatten : optimalisatie van teelten op gevoelige percelen, teelttechnische maatregelen waar nodig en de aanleg van bufferstroken of bufferende elementen. Beheerders kunnen hiervoor desgevallend (financieel) ondersteund worden. Er

wordt onderzocht hoe beheerders, behoudens overmacht, geresponsabiliseerd kunnen worden, bijvoorbeeld voor het voorkomen van schade die het gevolg is van ernstige bodemerosie. We bekijken hoe de private verzekeringsmarkt bij de uitwerking kan betrokken worden.

4. Op 41.012 ha worden praktijken inzake bijkomende bodembescherming geregistreerd onder de GLB-randvoorwaarden. Het Departement Landbouw en Visserij geeft ook steun voor de aanleg van plantaardige dammen voor erosiebestrijding onder de niet-productieve investeringssteun. In de periode juni 2021 tot juni 2022 zijn er 7 plantaardige erosiedammen geselecteerd voor een totaal van 14 meter.

Daarnaast zijn er ook landbouwers die erosiebestrijdende maatregelen toepassen, zonder verplichtingen of financiële steun zoals het toepassen niet-kerende bodembewerking, aanleggen van drempels tussen de ruggen,... Deze machines worden ook ondersteund vanuit het Departement. In de periode 2020-juni 2022 werden 128 tandcultivatoren voor niet-kerende bodembewerking en 16 drempelmachines geselecteerd. In het GLB dat ingaat vanaf 2023 is het wel de bedoeling om erosiebestrijdende maatregelen te stimuleren via een ecoregeling.

Via het **erosiebesluit** kan een gemeente een subsidie aanvragen bij de Vlaamse Overheid voor het uitvoeren van kleinschalige, infrastructurele erosiebestrijdingsmaatregelen. Mogelijke maatregelen zijn onder meer een bufferbekken, een aarden dam met erosiepoel, een houthakseldam, een buffergracht met voorliggende grasbufferstrook, enz. Tot op heden (start erosiebesluit in 2001 tot eerste semester 2022) werden in het totaal **287 projecten met erosiebestrijdingswerken** gesubsidieerd, verspreid over de erosiegevoelige regio's in Vlaanderen. In de periode 2020 tot eerste semester 2022 werden 39 projecten gesubsidieerd. De projecten zijn als volgt verdeeld over de provincies:

Provincie	Aantal gemeenten met erosiebestrijdingswerken	Aantal projecten per provincie (2001 tot heden)	Aantal projecten per provincie (2019 tot heden)
Limburg	12	121	18
Vlaams-Brabant	31	112	17
Oost-Vlaanderen	11	17	0
West-Vlaanderen	14	37	4
TOTAAL	68	278	39

Een lijst van het aantal projecten per gemeente is toegevoegd in [bijlage 1](#). Onderstaande tabel geeft een overzicht van het aantal erosiepoelen, bufferende aarden dammen, bufferbekkens, buffergrachten en houthakseldammen per provincie, uitgevoerd door de gemeenten met subsidies van het Vlaamse Gewest sinds 2001.

	Erosiepoel	Bufferende dam	Bufferbekken	Buffergracht	Houthakseldam
Limburg	102	160	15	7	2
Vlaams-Brabant	49	84	51	32	22
West-Vlaanderen	7	6	4	25	41

Oost-Vlaanderen	6	11	3	18	1
TOTAAL	164	261	73	82	66

Opmerking: de cijfers van het aantal maatregelen per type zijn niet vergelijkbaar met de stand van zaken in SV 1084 van 8/6/2021 omwille van een opkuis in het bestand.

Op de website van de VLM in de rubriek 'evolutie beheerovereenkomsten' kan het overzicht van de lopende beheerovereenkomsten in 2022 worden geraadpleegd. Deze informatie is terug te vinden via de link:

<https://www.vlm.be/nl/themas/beheerovereenkomsten/evolutie/Paginas/default.aspx>

De totale oppervlakte onder beheerovereenkomst erosie bedraagt 550 ha. Naast 30 ha 'aanleg strategisch grasland' (op perceelniveau) worden er 525 ha maatregelen gesloten op delen van percelen onder de vorm van stroken. Het gaat om diverse stroken in de vorm van gras(kruiden)mengsels al dan niet met een specifiek maaibeheer. Verder werden er 989 m plantaardige erosiedammen aangelegd in de vorm van een beheerovereenkomst. Het gaat om minder dan 5 % van de lopende uitgaven aan beheerovereenkomsten.

5-6. De erosiecoördinator is actief in gemeenten met een goedgekeurd gemeentelijk erosiebestrijdingsplan. Onderstaande tabel toont, per provincie, het aantal gemeenten die een erosiecoördinator hebben aangesteld.

Provincie	Aantal gemeenten met een erosiecoördinator
Limburg	12
Vlaams-Brabant	48
Oost-Vlaanderen	22
West-Vlaanderen	22
TOTAAL	104

Een lijst van de gemeenten met erosiecoördinator is toegevoegd in bijlage 2.

7. a) De inzet en aanpak van de erosiecoördinator werd tijdens de 'Evaluatie van het erosiebeleid', uitgevoerd in 2021, opnieuw geëvalueerd. Hieruit bleek dat de conclusies uit de 'Evaluatie van de werking van het erosiebesluit' van 2018 nog steeds gelden. Een nieuwe evaluatie is momenteel niet aan de orde.
- b. - Zowel in de evaluatie van de werking van het erosiebesluit (2018) als in de evaluatie van het erosiebeleid (2021) wordt het ontbreken van een dienst voor de uitwerking van technische tekeningen van erosiebestrijdingswerken bij sommige dienstverleners als knelpunt geïdentificeerd. Dit vertraagt immers de implementatie en verhoogt de kostprijs. Het voorstel is om het hebben van een dergelijke dienst als voorwaarde aan de dienstverlener op te leggen of gemeenten via raamcontracten met studie bureaus te laten samen werken. Deze suggestie werd momenteel nog niet verder uitgewerkt.
- Erosiecoördinatoren meer laten inzetten op sensibilisering. De mate waarin de erosiecoördinator inzet op sensibilisatie wordt door het departement Omgeving geëvalueerd wanneer een gemeente een derde subsidie voor erosiecoördinator aanvraagt. Een mindere inzet voor sensibilisering leidt tot een lagere rangschikking in het subsidieprogramma. Een lage positie in de rangschikking kan leiden tot het niet bekomen van een subsidie.

Sinds de zomer van 2021 zijn de erosiecoördinatoren actief in een gezamenlijk project om de aanleg van plantaardige dammen via vlif-steun te promoten bij de landbouwers.

- Controle op het uitvoeren van randvoorwaarden erosie. De controle en handhaving van de randvoorwaarden behoort tot de bevoegdheid van het departement Landbouw en Visserij. Het is niet wenselijk (en mogelijk) om controle en handhaving van de randvoorwaarden erosie toe te voegen aan het takenpakket van de erosiecoördinator (zoals tijdens de evaluaties door verschillende gemeenten gevraagd werd). De erosiecoördinatoren blijven wel een rol spelen in het informeren van landbouwers over de randvoorwaarden erosie en het sensibiliseren ingeval de randvoorwaarden niet of foutief werden toegepast. Bijkomende controle en handhaving wordt door het departement Landbouw en Visserij opgenomen.

8. a) Uit de enquête bleek dat GLB-deelnemers op ca. 86 % van hun rode percelen de voorwaarden correct toepassen. Een voorkomende fout is dat een verkeerde maatregel uit het basispakket wordt toegepast. Daarnaast worden ook soms enkel maatregelen genomen uit het basispakket, terwijl ook een teelttechnische maatregel of de aanleg van een bufferstrook vereist is.

Uit de enquête bleek dat GLB-deelnemers op ca. 68% van de paarse percelen de voorwaarden correct toepassen. Een voorkomende fout is dat er te weinig maatregelen genomen worden, bijvoorbeeld dat bij zomerteelten er weliswaar een maatregel uit het basispakket en teelttechnische maatregelen is genomen, maar dat de verplichte bufferstrook ontbreekt. Daarnaast is een voorkomende fout het toepassen van zaaien volgens de hoogtelijnen als teelttechnische maatregel op paarse percelen, terwijl deze maatregel enkel is toegelaten op rode percelen.

We stellen dus vast dat het engagement bij onze landbouwers aanwezig is om bijkomende inspanningen te doen, maar dat niet altijd de juiste maatregelen worden genomen. Daarnaast blijkt uit de enquête dat er ook GLB-deelnemers zijn die op rode of paarse percelen meer doen dan vereist in het kader van hun deelname.

- b) De resultaten tonen dat er blijvende nood is aan informatieverstrekking ten aanzien van landbouwers die bereid zijn om deel te nemen aan GLB-steunregelingen, evenals de nood aan op risicoanalyse gebaseerde steekproefcontroles bij deelnemende landbouwers (zoals ook bepaald door de Europese wetgever, cfr vraag 10).
9. Post 2022 worden er, naast de GLB-randvoorwaarden, bijkomende interventies voorzien om het toepassen van erosiebestrijdende maatregelen te stimuleren. Concreet gaat het om een ecoregeling voor het toepassen van teelttechnische erosiebestrijdende maatregelen (*niet-kerende bodembewerking, het volleveldsinzaaien van maïs en het aanleggen van drempels bij ruggenteelten*), de ecoregeling voor het aanleggen van bufferstroken en de ecoregeling voor het verhogen van het organisch koolstofgehalte bodem in akkerland. Onder de niet-productieve investeringssteun kunnen landbouwers nog steeds steun krijgen voor het aanleggen van plantaardige dammen (inclusief strobale dammen) op erosiestroken. Er is ook investeringssteun voor de aankoop van machines voor erosiebestrijdende grondbewerkingen zoals strip-till, niet-kerende bodembewerking, drempelmachines,....
10. a) Tabel 1 biedt een overzicht van het aantal landbouwers waarbij een controle ter plaatse werd uitgevoerd in 2021 en 2022.

Tabel 1. Aantal landbouwers waarbij een controle werd uitgevoerd op de randvoorwaarde erosie

	2021	2022(*)
Aantal landbouwers met controle ter plaatse op alle paarse en rode percelen	41	19
Aantal landbouwers met een ad hoc of gerichte controle ter plaatse op 1 of meerdere paarse of rode percelen	49	69

Bron: departement Landbouw en Visserij

() voorlopige cijfers, nog niet alle controles ter plaatse zijn uitgevoerd of verwerkt*

Naast deze controles ter plaatse, worden alle landbouwers met blijvend grasland op paarse percelen administratief gecontroleerd (100%).

- b) Tabel 2 geeft een overzicht van het aantal overtredingen naar aanleiding van controles ter plaatse en administratieve controles op de naleving van de randvoorwaarden met betrekking tot erosie.

Tabel 2. Aantal overtredingen naar aanleiding van controles ter plaatse en administratieve controles op de naleving van de randvoorwaarden met betrekking tot erosie

	2021	2022(*)
Aantal landbouwers met inbreuk na controle ter plaatse	22	21
Aantal landbouwers met inbreuk na administratieve controle	7	12

Bron: departement Landbouw en Visserij

() voorlopige cijfers, nog niet alle controles ter plaatse zijn uitgevoerd of verwerkt*

BIJLAGEN

1. [Aantal projecten per gemeente](#)
2. [Overzicht gemeente met een erosiecoördinator](#)